

De unges synspunkter på inkluderende opplæring

Høring i Europaparlamentet
Brussel, november 2011

De unges synspunkter på inkluderende opplæring

**Høring i Europaparlamentet
Brussel, november 2011**

European Agency for Development in Special Needs Education (EA) er en uavhengig og selvstyrt organisasjon som støttes av sine medlemsland og EU-institusjonene (Europakommisjonen og Europaparlamentet).

Synspunktene i dette dokumentet gjenspeiler ikke nødvendigvis den offisielle holdningen til EA, EAs medlemsland eller Europakommisjonen. Europakommisjonen kan ikke holdes ansvarlig for måten informasjon i dette dokumentet kan bli brukt på.

Redaktør: Victoria Soriano, European Agency for Development in Special Needs Education

Det er tillatt å bruke utdrag fra dokumentet hvis det henvises klart til kilden. Det skal henvises til rapporten på følgende måte: European Agency for Development in Special Needs Education (2012) *De unges synspunkter på inkluderende opplæring*, Odense, Danmark: European Agency for Development in Special Needs Education.

Rapporten er tilgjengelig i redigerbart elektronisk format på 22 språk for å sikre god tilgang til opplysningene. Den elektroniske versjonen av rapporten er tilgjengelig på EAs nettsted: www.european-agency.org

ISBN: 978-87-7110-402-8 (Elektronisk)
ISBN: 978-87-7110-380-9 (Papirutgave)

© European Agency for Development in Special Needs Education 2012

Secretariat
Østre Stationsvej 33
DK-5000 Odense C Denmark
Tlf.: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Brussels Office
3 Avenue Palmerston
BE-1000 Brussels Belgium
Tlf.: +32 2 280 33 59
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org

Education and Culture DG

Lifelong Learning Programme

Dette dokumentet er utarbeidet med støtte fra Europakommisjonens generaldirektorat for utdanning og kultur: http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/index_en.htm

INNHOOLD

FORORD	5
INNLEDNING	7
INNSPILL FRA DE UNGE DELEGATENE	11
Hva er etter din mening inkluderende opplæring?	11
Kan du beskrive hvordan inkluderende opplæring gjennomføres eller burde gjennomføres i praksis på skolen din?	13
Hva synes du er de største fordelene og utfordringene med inkluderende opplæring?	21
Kommentarer og forslag	28
VI SER TILBAKE OG FREMVER.....	31
DE UNGE DELEGATENE I HØRINGEN I EUROPA-PARLAMENTET I 2011.....	34

FORORD

I november 2011 hadde European Agency for Development in Special Needs Education nok en gang gleden og æren av å arrangere en europeisk høring, som ble holdt i Europaparlamentet i Brussel. Her deltok unge mennesker – både med og uten funksjonshemming og/eller behov for tilpasset opplæring / spesialundervisning – fra ungdomstrinnet, videregående opplæring og yrkesopplæringen i diskusjonen om hva inkluderende opplæring betyr for dem.

Dette var den tredje høringen av denne typen som EA har arrangert. Den første høringen i Europaparlamentet om ungdom med behov for særskilt tilrettelagt opplæring ble holdt i Brussel i 2003, og 23 land deltok. Den ble støttet av utdanningsdepartementene og Europakommisjonen som et av de viktigste arrangementene innenfor rammen av Funksjonshemmedes år i Europa. Den andre høringen, Unge stemmer: Hvordan imøtekomme mangfoldet i opplæringen, ble arrangert i Lisboa i 2007 i forbindelse med Portugals formannskap i EU, og 29 land deltok.

Alle EAs medlemsland var med på å arrangere høringen i 2011, og fra landene deltok 88 unge mennesker fra 31 delegasjoner.

Formålet med høringen var at arrangørene og de inviterte gjestene skulle lytte til de unges synspunkter og se nærmere på hvilken fremgang og utvikling som har skjedd innen inkluderende opplæring i landene siden den forrige høringen i Europaparlamentet i 2007.

Elevene kunne ta utgangspunkt i egen erfaring og fortelle hva de synes det er viktig å tenke på når inkluderende opplæring skal gjennomføres, samt fordelene og utfordringene forbundet med dette. I alle diskusjonene fremhevet elevene hvor viktig inkluderende opplæring er, så dette er uten tvil et tema som opptar alle elevene.

Vi vil takke alle medlemslandene for deres uvurderlige støtte før, under og etter høringen. Vi vil også takke alle tjenestemenn som deltok i arrangementets innledende og avsluttende samlinger og som ledet de unge delegatenes oppsummeringssamling: Milan Zver, medlem av Europaparlamentet; Harald Hartung og Ana Magraner fra Europakommisjonen; Jerzy Barski, talsperson fra det polske formannskapet i EU; Emilia Wojdyła, stedfortreder for

utdanningssjefen, Polen; Aleksandra Posarac fra Verdensbanken og Kari Brustad fra Kunnskapsdepartementet.

Vi vil særlig takke de 88 unge delegatene og deres familier, ledsagere, lærere og støttepersonell. Uten dem ville vi ikke kunne gjennomført denne viktige høringen, og vi vil arbeide for å sikre at deres synspunkter aldri blir glemt.

Per Ch. Gunnvall
Styreleder

Cor J.W. Meijer
Direktør

INNLEDNING

7. november 2011 presenterte 88 unge mennesker fra 31 delegasjoner¹ sine synspunkter på inkluderende opplæring i Europaparlamentet. Dette var den tredje høringen European Agency for Development in Special Needs Education (EA) har arrangert på europeisk nivå.

Formålet med høringen var å la unge mennesker i aldersgruppen 14 til 19 år delta i diskusjoner om inkluderende opplæring. Alle EAs medlemsland kunne nominere inntil to unge delegater med funksjonshemming eller behov for tilpasset opplæring / spesialundervisning og én uten, fra ungdomstrinnet, videregående opplæring og yrkesopplæringen. Det er viktig å understreke at de nominerte delegatene hadde mange ulike typer spesielle behov, men de fleste gikk i ordinære pedagogiske miljøer og deltok på høringen sammen med sine medelever.

Arrangementet skulle gi unge mennesker i Europa en mulighet til å bli hørt. Det skulle være en plattform der de kunne gi uttrykk for sine synspunkter på utdanningen, fortelle om sine behov og dele sine håp for fremtiden. På høringen kunne de unge også fortelle om personlige erfaringer og diskutere hva inkluderende opplæring innebærer og betyr for dem i hverdagen.

Som i 2007 fikk de unge deltakerne i forkant av høringen et dokument med spørsmål som de kunne tenke over og diskutere i sine respektive pedagogiske miljøer. Søndag 6. november deltok de unge delegatene i sju arbeidsgrupper der de diskuterte disse spørsmålene, kom med kommentarer og forslag og laget en kort oppsummering av diskusjonen, som de skulle presentere neste dag i Europaparlamentet.

Elevene diskuterte følgende spørsmål:

- Hva er etter din mening inkluderende opplæring?

¹ Belgia (den flamsk- og fransktalende delen), Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Hellas, Irland, Island, Italia, Kypros, Latvia, Litauen, Luxembourg, Malta, Nederland, Norge, Polen, Portugal, Slovenia, Spania, Storbritannia (England, Nord-Irland, Skottland og Wales), Sveits, Sverige, Tsjekkia, Tyskland, Ungarn, Østerrike

- Kan du beskrive hvordan inkluderende opplæring gjennomføres eller burde gjennomføres i praksis på skolen din? Eksempel: Hvordan organiseres klassen, hvilke programmer finnes, hvilken tilrettelegging tilbys, osv.
- Hva synes du er de største fordelene og utfordringene med inkluderende opplæring i utdanningen?
- Har du andre kommentarer?

De unge delegatene presenterte en oppsummering av sine diskusjoner i Europaparlamentet, og vi har brukt resultatet av disse diskusjonene som grunnlag for denne rapporten.

På de neste sidene finner du nærmere informasjon om synspunkter og temaer de unge delegatene delte og var enige om. Diskusjonene er preget av stor grad av modenhet og dybde. Det er ikke nødvendig å "fortolke" det elevene sier, det er bare å skrive ned kommentarene og forslagene deres. De ulike gruppene presenterer stort sett synspunktene og forslagene uten å henvise til hvilket utdanningsnivå (ungdomstrinnet, videregående opplæring eller yrkesopplæring) de unge delegatene befinner seg på, eller om de har behov for tilpasset opplæring / spesialundervisning eller ikke. Innspillene er i stedet gruppert etter svarene på de fire spørsmålene ovenfor: hva er inkluderende opplæring, hvordan gjennomføres det i praksis, fordeler og utfordringer, ytterligere kommentarer. Vi har i størst mulig grad brukt de unges opprinnelige ord og formuleringer og endret svært lite.

En rekke hovedpunkter og temaer gikk som en rød tråd gjennom arbeidsgruppenes diskusjoner. Dette omfattet:

- Alle har rett til en god utdanning og til likeverdige muligheter i utdanningen.
- Diskriminering må bekjempes.
- Det må tilbys relevant tilrettelegging.
- Fysiske, sosiale og pedagogiske hindringer må fjernes.
- Inkluderende opplæring er gjensidig fordelaktig for alle elevene.

I tillegg til de forberedende spørsmålene ble delegasjonene fra landene bedt om å lage en plakat som viste hvordan inkluderende opplæring betraktes i det aktuelle pedagogiske miljøet. Delegatene brukte alle slags typer materialer til å lage plakaterne – visuelle

materialer, følbare materialer og lydmaterialer. Under høringen var plakaten utstilt utenfor møterommet i Europaparlamentet, og du kan nå se plakaten i publikasjonen Poster Collection, sammen med en kort beskrivelse av plakaten og mer informasjon om delegatene og deres skoler.

Du finner all informasjon om 2011-høringen på EAs nettsted:
<http://www.european-agency.org/agency-projects/european-hearing-2011>

INNSPILL FRA DE UNGE DELEGATENE

Hva er etter din mening inkluderende opplæring?

De unge delegatene diskuterte rettigheter – retten til god utdanning, til valgmuligheter og likeverd og respekt. De påpekte at inkluderende opplæring ikke bare handler om å være sammen på samme sted, men om å ha venner og et godt forhold til medelevene.

De påpekte at inkluderende opplæring er bra for alle – det gir elevene mulighet til å lære av hverandre og dele erfaringer. De understreket at lærerne og medelevene spiller en viktig rolle, og at inkluderende opplæring er første trinn på veien til å bli fullverdige medlemmer i samfunnet.

Her er noen av elevenes innspill:

Alle har lik rett til å studere. Det er en menneskerett å studere og ha tilgang til god utdanning. Hvis noen har problemer, trenger de veiledning og hjelp. Hele lokalsamfunnet må bidra for at inkludering skal lykkes: familien, skolen, osv. Du har rett til å få hjelp hvis du er annerledes, uansett hvor annerledes du er (Dagur).

Inkluderende opplæring er å være/lære sammen med alle de andre. Vi er alle like, og vi er alle forskjellige. Vi har rett til å velge hva vi ønsker å gjøre – fagene, hvordan opplæringen skal foregå (James). Inkluderende opplæring er å kunne velge utdanning selv (John, Nana-Marie).

Inkluderende opplæring vil si at alle elevene går på samme skole og i samme klasse (Fé, Josette, Kanivar). Det er å ha timer på en ordinær skole, å ha venner, ikke bare å lære sammen – alle deltar i alle aktiviteter. Det handler også om å ha spesialgrupper på ordinære skoler, å ha mulighet til å få noen timer i små grupper med andre elever som har samme type funksjonshemming (Michalis, Andreani, Maria).

Inkluderende opplæring er bra for alle barn. Elevene bør gå på ordinære skoler som ligger i nærheten av der de bor. Dette gjør det enklere å møte mennesker fra lokalmiljøet (Waclaw).

Inkluderende opplæring er å være del av en "ordinær" klasse og være "normal". Alle er inkludert. Det er at elever med funksjonshemming føler seg velkomne i klassen, og at de møtes med respekt fra elevene som ikke har behov for tilpasset

opplæring / spesialundervisning. I en ordinær klasse må skolen tilby tilrettelegging hvis elevene har spesielle behov, for eksempel hvis noen trenger en tegnspråktolk. Dette gjøres for at alle skal kunne delta (Lise).

Det handler ikke bare om å gå på en ordinær skole, men om å være en del av samfunnet. Funksjonshemmede har rett til å gå på en ordinær skole hvis de ønsker det og klarer det. De må likevel få valgmulighet hvis de ikke klarer det (Jere). Det handler om retten til å bli inkludert, med valgmuligheter, til alltid å være inkludert i samfunnet (Fabian, Pedro, Diogo, Josette).

Inkludering betyr mer respekt, forbindelser, nye venner og ny informasjon – på alle områder av livet (Rolands).

Inkluderende opplæring er et vidt begrep. Det dreier seg ikke bare om gode karakterer, men også om gode sosiale kontakter og forhold. Skolen handler om mer enn å lære fra bøker – det handler om forholdet til medelevene. Inkluderende opplæring handler ikke bare om skolen, men også om samfunnet generelt (Bethany, Gemma, Sophie).

Det er å lære å leve sammen og respektere alle, enten de har funksjonshemming eller ikke (Emile). Alle hjelper og støtter hverandre, uansett rase, kjønn og spesielle behov. Et hovedprinsipp for meg er et solidarisk samfunn (Maria). Det er viktig at vi alle aksepterer hverandre, uansett om vi har spesielle behov eller en annen kultur eller religion (Francesco). Det handler om at alle på skolen lærer om ulike spesielle behov, særlig behov som ikke er så synlige (Mathias). Inkluderende opplæring handler ikke bare om funksjonshemming eller vansker, men ulik kulturell bakgrunn, osv. (Elin).

Alle i skolemiljøet må behandle hverandre med respekt. De må godta og respektere hverandre, det er her det starter. Hvis vi skal lykkes med inkluderende opplæring, må de andre elevene og lærerne også gjøre sitt (Barbara, Mirjam, Triin).

Nøkkelen til inkluderende opplæring er lærerbevissthet og -utdanning (Sophie og Gemma). Lærerne må vite hva elevene trenger og gjøre det mulig for elevene å nå mål. Vi har alle noe vi er gode til – og sammen kan vi skape et bedre arbeidsmiljø (Klara).

Lærerne må være der for alle. Inkluderende opplæring krever ekstra ressurser som tid og penger, men alle elevene må få den

utdanningen de ønsker (Philipp). Inkluderende opplæring hjelper elevene til å bli bedre i noe de har anlegg for, og de kan få hjelp i fag de sliter med (João). Inkluderende opplæring betyr også at du får de materialene du trenger (Carlo, Melania).

Fokuset er ofte på praktiske ting (som bygninger), men nøkkelen til inkludering ligger for det meste i måten vi tenker på. Alle må bli bevisste på ulike typer funksjonshemming, og ikke diskriminere eller segregere. Her har lærerne og elevene mye arbeid å gjøre for å kartlegge elevenes anlegg og fokusere på muligheter. Hvis elevene deles inn etter type funksjonshemming, fører det til større hindringer (Mei Lan).

Inkluderende opplæring bør handle om å fjerne hindringer (Wessel). Vi må fjerne hindringer i den videste forstand, vi må endre måten folk tenker på (Jens). Alle har rett til en god utdanning, noen trenger mer tilrettelegging enn andre, men rettighetene til alle elevene må respekteres (Francesco).

Inkluderende opplæring er vellykket inkludering av elever med funksjonshemming (Daniel).

Kan du beskrive hvordan inkluderende opplæring gjennomføres eller burde gjennomføres i praksis på skolen din?

De unge delegatene beskrev noen særtrekk ved sine pedagogiske miljøer og nevnte noen saker de synes er viktige.

Dette er hva de fortalte:

På den videregående skolen min er det spesialprogrammer for elever med funksjonshemming, de får hjelp i spesielle rom. Noen ganger er de også sammen med de andre elevene i klasserommet hvis det er bedre for dem. Elever i rullestol får de mest komfortable plassene i klasserommet. Jeg har ADHD, og jeg har behov for å forlate klasserommet iblant. Dette er noe de andre elevene ikke forstår (Dagur).

Jeg tror elevene føler seg veldig integrert. Lærerne hjelper oss når vi trenger hjelp, og de andre elevene er også svært hjelpsomme (Claudia). Det bidrar til at vi føler oss som alle andre (Claudia, Chiara, Yohana). Jeg går på restaurant- og matfag, jeg er sammen med vennene mine. I klassen min er det en spesialpedagog, men han hjelper alle. Noen ganger er elevene misunnelige, men det er svært sjelden (Chiara). Noen ganger tas elever med funksjonshemming ut av klasserommet hvis det er nødvendig (Yohana).

Inkludering starter i barnehagen. Det er stadig diskusjoner med alle (lærere, foreldre, elever): Er den nåværende situasjonen bra nok? Hvilken hjelp trenger du? Hvis situasjonen er bra for alle, blir eleven i klassen. I begynnelsen av året forberedes klassen på at det begynner en elev med funksjonshemming i klassen – de får vite mer om typen funksjonshemming eleven har. På skolen vår kan elevene bestemme hvor de vil være. I landet jeg bor i, er det en organisasjon som tilbyr tilpasset materiell og IT-utstyr. Skolen kan låne hjelpemidlene fra organisasjonen, og eleven kan også ta dem med seg hjem. Når de ikke trenger hjelpemidlene lenger, kan andre elever bruke dem, enten elever på samme skole eller andre skoler. Det er svært viktig å ha teknologiske hjelpemidler som støtte (Melania, Carlo).

Jeg går på restaurant- og matfag. På skolen er det to atskilte avdelinger, én for elever med funksjonshemming og én for funksjonsfriske elever. Jeg går i avdelingen for elever med funksjonshemming, men jeg ville heller vært i den andre avdelingen. Jeg synes elevene skal kunne velge å være der de føler seg mest vel. Jeg kommer fra et lite sted og skolen der er ikke tilrettelagt for personer med funksjonshemming, så den er ikke egnet for rullestolbrukere. Myndighetene må gjøre noe. Dessuten er det ikke nok personale. Før var det svært vanskelig for meg, menn skulle

være sterke på landsbygda, og menn med funksjonshemming var svake og litt usynlige, men dette er i ferd med å bedre seg. Jeg føler meg sterkere og modigere siden jeg går på skolen. Det er lettere for meg å kommunisere med andre nå (Artūras).

Jeg er i cateringbransjen, så jeg har timer i matlaging, catering, servering, osv. Målet mitt er å få en jobb i cateringbransjen, men det er vanskelig. Personer med funksjonshemming behandles noen ganger ikke så bra. Det er mye som må endres. Den ordinære læreplanen er iblant forvirrende for elever med funksjonshemming. Lærerne stresser med nasjonale eksamener og bruker ikke nok tid på elever som trenger mer hjelp (Stefanos).

Jeg går på en ordinær skole, i en klasse sammen med ni andre elever med funksjonshemming. Lærerne er der for alle elevene. Noen ganger føler jeg meg litt segregert siden jeg må spørre lærerne om jeg kan få være med de andre elevene. Jeg er bare sammen med de andre elevene når de spiser lunsj. Jeg har en tilpasset læreplan, en tilpasset timeplan i et tilpasset program (Audrey).

Da jeg skulle begynne på videregående, var det bare to skoler jeg kunne velge mellom – det var ikke nok kvalifiserte lærere for elever med funksjonshemming. Jeg har positive erfaringer med to lærere – før hadde jeg én lærer, og nå er den nye læreren flinkere til å forklare ting. De burde bygge heis på skolen (Zsófia).

Jeg har hatt et spesialprogram og har blitt fulgt opp av lærere opp gjennom årene. Nå går jeg på en annen skole der jeg ikke følger et spesialprogram, og det går bra. Lærerne har imidlertid ingen opplæring og ikke nok tid. I matematikk er det for eksempel 28 elever i klasserommet og én lærer, det er for få ansatte. På skolen er det mange elever med lærevesker. På skolene blir det bestemt at elevene bare skal få yrkesfag (f.eks. renhold) og ikke akademiske fag (f.eks. matematikk, osv.). Gruppene er for store, for det er ikke nok penger til å dele inn elevene i flere grupper. Vi har ikke heis (Ingre).

På skolen får vi opplæring i grunnleggende ferdigheter. Jeg ble plassert i en overgangsklasse og fant ut at jeg ikke kunne ta faget barnepleie. Jeg vil ha mulighet til å ta fag på samme nivå som alle andre, selv om jeg eventuelt ville fått dårligere karakterer. I landet mitt er det mange støtteordninger, så vi burde kunne ta de fagene vi ønsker, eller GCSE (General Certificate of Secondary Education). Jeg synes det er urettferdig at ikke alle får den samme støtten (Leanne).

Jeg visste at jeg kunne komme à jour i ulike fag, og dette måtte jeg fortelle og overbevise lærerne om – for de trodde ikke på meg. Jeg følte at jeg ikke ble respektert. Vi er alle like, vi har alle problemer. Lærerne har alle ulike meninger, og de forklarer ting på forskjellig måte – det er forvirrende (Rolands).

Skolen min burde ha et mer fleksibelt program, som er basert på hva som er viktig for eleven. Det er viktig å kunne forlate klasserommet for en kort stund, å ha korte pauser, å ha et sted der vi kan hvile og slappe av (João).

Jeg går på en ordinær ungdomsskole / videregående skole. Skolene må forbedre opplæringsmetodene – bruke mer teknologi, visuelle hjelpemidler og ulike typer eksamener (Andreani).

Jeg er i en spesialgruppe. Det trengs flere assistenter, og elever med de samme vanskene bør være i samme gruppe. Vi bør spille spill og delta i sportsaktiviteter og føle oss trygge og tilfredse (Michalis).

Vi går på en ungdomsskole / videregående skole. Vi skulle ønske det var ulike klasser for ulike nivåer og flere valgmuligheter. Vi vil at elever med samme funksjonshemming skal kunne gå i samme klasse (Elmo og Kanivar).

Vi går på den samme ordinære ungdomsskolen / videregående skolen (Pedro og Fabian). Jeg vil at det skal være flere elever med funksjonshemming på skolen, slik at elevene forstår hverandre bedre (Pedro). Vi ønsker oss en bedre kantine. Jeg vil lære mer og på en bedre måte (Fabian).

Jeg går på en ordinær ungdomsskole / videregående skole. Skolen bør tilpasse materialene de har, og lærerne bør få opplæring (Aure).

Jeg går på en ordinær ungdomsskole / videregående skole. Jeg synes det bør gå elever med funksjonshemming på ordinære skoler, slik at vi kan forstå dem bedre, men det er ingen på skolen min (Fé).

Vi går på en ordinær ungdomsskole / videregående skole (Sam og Charlotte).

Det er viktig at elevene får læringsstøtte. Lærerne er imidlertid strenge og tar beslutninger uten å spørre. Det er bra å ha en sterk læringsstøtteavdeling, men det er ikke alltid det hjelper (Sam).

Jeg går på en spesialskole og har det bra. Det trengs heis på skolene, det mangler ofte (Jere).

Jeg går på videregående. Jeg har fantastiske lærere og vet ikke hva som kunne vært bedre (Maria).

Vi går på en ordinær ungdomsskole / videregående skole. Skolen har tegnspråktolker, heis og lysvarsling som viser når det er friminutt. Det er behov for mer teknologi, og lærernes og elevenes tenkemåte må endres (Diogo og Josette).

I klassen min var det en elev med behov for tilpasset opplæring / spesialundervisning som ikke trivdes i klassen (han lærte ingenting). En venn som går på samme skole som meg, synes imidlertid at inkluderende opplæring fungerer svært bra. I klassen min er det en lærer og en assistent. Assistenten er til stor hjelp. Man bør gå ut fra at elevene selv vet hva som passer best for dem (Nika).

Jeg har én assistent, noe jeg trives med fordi assistenten forstår hva jeg sier. Hvis vi snakker om klasser for bare elever med behov for tilpasset opplæring / spesialundervisning, er det best hvis det er små klasser. Jeg går på en spesialskole og trives der, for jeg føler at lærerne forstår elever med behov for tilpasset opplæring / spesialundervisning. Jeg synes likevel det er bedre hvis elever med behov for tilpasset opplæring / spesialundervisning går i ordinære klasser og får hjelp av assistent der (Domen).

I landet mitt er det vanligvis 26 elever i en klasse, og jeg ønsket å være i en ordinær klasse. I den ordinære klassen sier andre elever "ikke gjør det" til meg. Det er fint å gjøre det som er normalt i den normale verdenen. Jeg synes det er vanskeligere siden jeg bruker spesielle maskiner, så ting tar lengre tid, men jeg synes det er godt å ha venner som ser og kan hjelpe. Alle elevene har rett til tilrettelegging og til å motta hjelp fra lærerne etter timene, for eksempel i lunsjen. Lærerne og elevene i klassen vet hvordan de skal samarbeide med meg. Jeg vet at det finnes et senter som tilbyr støtte til lærerne (Sofie).

Du må velge om du vil være i inkluderende opplæring, eller om du vil ha full oppmerksomhet. Hvis du velger det siste, får du det nok bedre i en liten klasse. Jeg er med i et prosjekt der de informerer andre om personer med funksjonshemming i utdanningen. I prosjektet gir elever opplæring til elever, og lærere gir opplæring til lærere (Laima).

Jeg er glad for at jeg har to lærere, én av dem hjelper meg. Jeg deltok i et prosjekt der vi så filmer og deretter snakket om problemer i en gruppe. En assistent hjelper meg med å gjøre leksene (Wacław).

Jeg synes jeg er i en normal situasjon – det er to lærere i klassen min (Orlando).

Det er viktig å ha en talepedagog. Jeg kommuniserer med lærerne på SMS, eller med talepedagogen på e-post. Lærerne glemmer noen ganger at jeg må lese på leppene når oversetteren ikke er i klassen. De snur seg bort fra meg når de snakker, og bruker vanskelige ord jeg ikke forstår (Méryem).

Jeg går på en skole der det også er elever med behov for tilpasset opplæring / spesialundervisning. Skolen er utformet for dem. Elevene hjelper hverandre uten at de "må" – de bare gjør det (Edgars).

Jeg fikk bedre rehabiliteringsstøtte og rådgivning på spesialsenteret enn på den ordinære skolen, men jeg vet ikke hvordan det er for elever som har mer alvorlig funksjonshemming. Jeg går på en spesialskole, for den nærmeste skolen var ikke den beste løsningen for meg (Tuomas).

Når jeg er sammen med andre elever som har de samme behovene som meg, føler jeg meg normal. I klassen min er det åtte elever og alle har hørselshemming (Kamilla).

På den "inkluderende" skolen følte jeg at jeg ble mobbet av andre elever. På spesialskolen har vi et rom med mange datamaskiner, og det er åpent om kveldene slik at elevene kan gjøre leksene der. Det liker jeg (Rebeca).

Iblant fokuserer lærerne bare på ting jeg ikke kan gjøre, og ikke på mine ferdigheter (Þórdur).

Jeg går på en ordinær skole, og i klassen min er det elever som har Aspergers syndrom (Marie).

På skolen er det elever med synshemming og blinde elever. Vi har spesialpedagoger på skolen. I matteklassene har vi en spesialpedagog som hjelper elever med synshemming i små grupper. Blindeskriftsteknologi er veldig viktig (Dean, Robert). Vi har ansatte som hjelper elevene som har funksjonshemming (Daniel).

I landet mitt har rullestolbrukerne assistenter, og i bygninger er det blant annet ramper og håndtak som skal hjelpe dem. På skolen vet lærerne hva elevene har behov for. Vi har assistenter som gir læringsstøtte til elevene. Hvis jeg er syk, går jeg likevel ikke glipp av innholdet i timene og leksene. På eksamener får jeg ekstra tid, og jeg kan ta pauser hvis jeg trenger det (Maria).

Jeg går på en ordinær skole og får ekstra støtte. Jeg føler meg integrert. Jeg føler det samme som en elev uten spesielle behov. I landet mitt er det spesialpedagoger på ordinære skoler som hjelper oss (Pauline).

Jeg går på en ungdomsskole / videregående skole der det ikke er noen elever med spesielle behov (Emile).

Jeg går på en ordinær skole, men jeg er også med i en spesialgruppe på skolen. Jeg får mye hjelp og ekstra tid på eksamen (Honoré).

Jeg fikk blant annet færre spørsmål eller mer tid på eksamener. Slike ting må tilpasses mine behov (Jakub).

Jeg får ikke ekstra støtte på skolen. Medelevene støtter meg og hjelper meg ved å komme med leksene til meg. De forstår meg noen ganger bedre enn lærerne. Jeg går på en ordinær skole, og jeg er den eneste i klassen som har behov for tilpasset opplæring / spesialundervisning. Jeg får egentlig ikke særlig hjelp siden jeg går på en ordinær skole (Melanie).

Jeg går i en ordinær klasse, og livet mitt på skolen er tilpasset mine behov. Jeg har en datamaskin, en større pult og transport til og fra skolen. Jeg har vært veldig heldig med lærerne. Noen lærere vil imidlertid ikke forstå. Hvis det ikke står i læreplanen, vil de ikke hjelpe og tilpasse programmet (Lise).

Jeg trengte ikke å gå på en spesialskole, men fikk ikke mulighet til å velge, for den ordinære skolen var ikke utformet på en måte som gjorde det mulig for meg å gå der (Bethany).

Jeg ble tøffere av å gå på en ordinær skole. Det forberedte meg på den virkelige verden. Det er utrolig viktig å planlegge inkluderende opplæring nøye, og det er avgjørende med riktig materiell i riktig format. Vi må øke folks bevissthet og få de nødvendige hjelpemidlene for å endre holdningen folk har til elever med behov for tilpasset opplæring / spesialundervisning (Gemma).

Det er bra med støtte fra personer utenfor skolen, som kan fungere som mellomledd for elever med behov for tilpasset opplæring / spesialundervisning. Vi hadde lærere som ikke ville samarbeide for å få inkluderende opplæring til å fungere for meg og andre. Lærerne må akseptere alle i klassen. Noen elever kan oppleve at spesialskoler forbereder dem på å gå på ordinære skoler

senere. Spesialskoler gjorde meg bedre rustet til å gå på en ordinær videregående skole (Wessel).

Jeg synes det er veldig viktig å ha klassekamerater som støtter meg, og å få nødvendig tilrettelegging ved jobbutførelser (Jože).

På skolen min gikk det ingen elever med funksjonshemming før i fjor. Medelevene engstet seg litt for forskjellene (Keenan).

Jeg hadde en person med hørselshemming i klassen. Læreren ba oss om å støtte denne eleven, men det var som å sitte barnevakt. Det er ikke bra å være overbeskyttende overfor elever med funksjonshemming, det er ikke naturlig. Skolen min er utformet for rullestolbrukere og også for elever med syns- og hørselshemming. Vi har seminarer der elevene snakker om funksjonshemmingen, slik at de får bedre støtte fra medelevene (Asgerdur).

Jeg går i ordinær klasse én gang i uken, noe som er veldig viktig. Det er svært viktig å ha hjelpsomme lærere og medelever. På barnetrinnet hadde jeg ikke det, men på ungdomstrinnet er jeg fornøyd (Łukasz).

Vi hadde en egen avdeling for elever med behov for ekstra støtte og tilrettelegging, men i tillegg hjalp assistenter oss med å lese det som sto på tavlen, osv. En lærer for synshemmede skaffet utstyr (Katrina).

Det er 38 gutter på spesialskolen jeg går på, så det er færre fag og mer praktisk arbeid. Vi har små klasser, men noe av materiellet er ikke tilpasset, f.eks. DVD-er uten teksting. Det er alltid vanskelig når vi får en ny lærer, for det tar tid å bygge opp en gjensidig forståelse. Det burde være både gutter og jenter på skolene (Simon).

IKT-læreren på skolen har også funksjonshemming, så han forstår spesielle behov bedre. Han vet mer om hvilke problemer elevene kan ha (Áron).

Ulike typer funksjonshemming trenger ulike typer tilrettelegging. På skolen min ble det brukt mikrofoner, og noen lærere brukte døvespråk i mindre klasser. Skolen hadde bare én etasje (tilgang for rullestolbrukere). Vi hadde også tekniske hjelpemidler for elever med synshemming, for eksempel forstørrelsesverktøy, og pauser for elever med ADHD, osv. (Elin).

Jeg skriver svært sakte og trenger ekstra tid til prøver, osv. (Philipp).

Jeg har en venn med dysleksi som hadde stor nytte av en datamaskin og ekstra tid. Lydfiler eller støtte fra medelevene ble brukt, men ikke hele tiden (Klara).

Hva synes du er de største fordelene og utfordringene med inkluderende opplæring?

De unge delegatene fortalte hva de synes er de største *fordelene* med inkluderende opplæring. De nevnte blant annet at det blir enklere for dem å finne seg en jobb senere, at de blir sterkere og mer uavhengige, at de får vite hvordan den virkelige verdenen er, at det er en måte å bekjempe diskriminering og stereotyper på, at de får flere venner og føler seg "normale", og at det bidrar til å fjerne hindringer.

Her er noe av de fortalte:

Det er enklere å få en jobb, for du har et generelt vitnemål. Det er også enklere å bli integrert i samfunnet hvis du går på en ordinær skole enn hvis du går i en klasse med funksjonshemmede elever (Melania, Carlo).

Hovedformålet med skoler er å forberede unge mennesker på det virkelige livet. Å arbeide/lære sammen skaper en bedre fremtid (Jonas). På spesialskoler vet de ikke hvordan de skal leve i et vanlig samfunn (Wacław). Det er viktig at alle får samme type vitnemål når de fullfører skolen. Dette gjør det mulig for dem å bli inkludert i det moderne samfunnet (Laima og Kamilla).

Det er fint å ha gode sosiale forhold, men det er helt avgjørende å ha muligheter til å få en bra jobb. Inkluderende opplæring gjør dette mulig (Jože).

Inkluderende opplæring gir elever med behov for tilpasset opplæring / spesialundervisning trening i å forklare sine behov. Dette må de gjøre i samfunnet og når de har en jobb (Barbara). Erfaring er noen ganger viktigere enn kvalifikasjoner. Når vi får orden på utdanningen, kommer andre ting i samfunnet til å falle på plass (Leanne).

Det er svært viktig at elever med spesielle behov går på ordinære skoler, for da kan de andre elevene lære om funksjonshemming. Elever med og uten spesielle behov kan lære av hverandre og utveksle kunnskap (Efstathios).

Det er viktig å lære om andre mennesker og deres liv. Vi kan lære av andre ved å utveksle erfaringer (Charlotte, Diogo, Méryem, Zineb). Det gjør oss mindre fordomsfulle og reduserer diskrimineringen (Aure). Det kan få oss til å reflektere over ting (Pedro), og vi lærer å akseptere mennesker som er annerledes (Andreani).

Det er bra for oss – og bra for dem (Barbara). Det er viktig å forstå at det er positivt for alle i klassen (Sophie). Inkluderende opplæring gjør at elever i ordinære klasser blir mer tolerante og mindre fordomsfulle (Sára).

Hvis vi skal kunne fjerne alle hindringer, må vi endre måten vi tenker på. Vi er alle en del av noe større. De andre elevene må prøve å forstå mer: vi lever i en verden der uvitenheten rår (Gemma).

Alle er inkludert, uansett hvilke vansker de har (Robert). Alle burde ha mulighet til å få inkluderende opplæring og et bedre liv (Tomáš).

Inkluderende opplæring gjør at alle føler de er del av et godt system (Triin). Det gir deg mulighet til å studere og ikke føle at du er annerledes (Lucie). Alle blir uavhengige (Elmo). Det hjelper deg også med å sprengre egne grenser (Maria).

Du får opplevelser som fjerner fordommer. Inkluderende opplæring bidrar til at mennesker endrer sine holdninger til funksjonshemming (John). Det øker folks toleranse og forståelse for mennesker med funksjonshemming (Dean).

Hvis alle er bevisste på ulike typer funksjonshemming og elevenes personlige situasjon, er det ingen problemer med inkluderende

opplæring. Man blir mobbet fordi man er annerledes – når man lærer mer om det som er annerledes, stopper mobbingen. Inkluderende opplæring hjelper alle med å realisere sitt potensial (Katrina).

Inkluderende opplæring har ingenting å gjøre med å være i et miljø som legger til rette for læring – det bør være det samme for alle. Elever foretrekker å lære i små klasser, så det burde være slik for alle (Kamilla). I store klasser kan noen sovne uten at det blir lagt merke til. Lærerne har bare to minutter per elev, selv om alle kanskje trenger ti minutter. Når du er i et ordinært system, har du mulighet til å velge, og du kan finne ut hva du vil, og hva du kan gjøre (Kamilla).

Inkluderende opplæring er bra for å få venner (Bethany). Det er å ha venner – en gjeng gode venner. Ikke bare å lære sammen, men å ha det gøy sammen også (Sam).

Det gir bedre kommunikasjon og samhandling (Markos). I tillegg blir opplæringen bedre. Skolene må fokusere mer på elevenes behov (Alexandra).

Inkluderende opplæring må bli "normalt", men mange må skaffe seg spesiell kompetanse for at det skal skje (Francesco).

Enkle ting er viktige, som å ha alt nødvendig teknisk utstyr – for eksempel bruk av bærbare datamaskiner (Bethany). Det kan bety mye hvis lærerne er bevisste på små ting, for eksempel støynivået i klasserommet (Mathias). Muligheter til å arbeide selvstendig, for eksempel etter personlige læringsprogrammer er bra – tilrettelegging i noen timer er viktig (Lucie). Det er viktig å vurdere ulike tilnærminger til læring, for eksempel visuell læring (Tomáš).

Jeg får mulighet til å samhandle i "vanlige" grupper på et høyere nivå. Det er svært viktig med individuelle opplæringsplaner, men ofte er det vi som må be lærerne om å bruke det – elevene må ta initiativet (Tomáš). Det er vanskelig å få riktig tilrettelegging, men det er mulig (Francesco).

Det er bra å endre den fysiske utformingen av klasserommet for å oppnå bedre sosiale relasjoner (Robert). Det sosiale miljøet på skolen er veldig viktig for å gjennomføre inkluderende opplæring (Jens).

Jo flere elever med funksjonshemming som går på skole sammen med funksjonsfriske elever, jo raskere oppnår vi positive holdninger. Vi får ikke nok hjelpemidler, så dette må være en av

hovedprioriteringene for å gjøre elevene mer selvstendige. For elevene som er inkludert, er dette svært viktig sosialt, og det gir dem støtte når de skal gjøre lekser og delta i aktiviteter på og utenfor skolen. Sportsaktiviteter er viktige for å bli inkludert sosialt (François).

Hvis elever med funksjonshemming holdes atskilt fra funksjonsfriske elever, kan det bli vanskeligere å øke bevisstheten. Det kan brukes små grupper iblant, men inkludering bør brukes når det er mulig (Keenan). Elever med hørselshemming har det bedre i små klasser siden det er for mange forstyrrelser i miljøer med bråk. Når jeg er sammen med medelever med hørselshemming, føler jeg meg "normal" (Elin).

Det må være balanse mellom størrelsen på gruppene og elevenes behov. Elever med funksjonshemming må føle seg vel i store grupper, men samfunnet må tilpasse seg. Elever med og uten funksjonshemming må lære seg å leve sammen – med tilgang for alle (Mei Lan).

Det hevdes ofte at inkluderende opplæring er dyrt, men når vi prøver å spare, ender vi ofte opp med å betale mer for å løse problemer (Daniel). Selv om et land ikke har mange ressurser, må inkluderende opplæring gjennomføres på best mulig måte. Inkluderende opplæring er en investering. Vi må investere i mennesker, det er den eneste ressursen. Inkluderende opplæring hjelper oss med å komme oss videre – det gjør oss sterkere (Jens).

De unge delegatene diskuterte også de største *utfordringene* for inkluderende opplæring, blant annet at lærerne og elevene ofte mangler kunnskap om funksjonshemming, behovet for å endre tenkemåten og holdningene til mangfold, lærernes begrensede ekspertise, negative holdninger, fysisk tilgang til bygninger og behovet for mer tilpasset læremateriell og fullgode læringsmiljøer.

Her er noe av det de sa:

Det er svært vanskelig å integrere barna i barnehagen når de er mindre (Dagur).

Noen mennesker mangler forståelse av ulikhetene i landet de bor i. Mennesker uten funksjonshemming oppfører seg på to ulike måter mot mennesker med funksjonshemming. De bare går, de bryr seg ikke og prøver ikke, eller de prøver å stille spørsmål og forstå selv om de ikke forstår. Pappa hadde problemer da jeg var mindre, for ingen visste hva ADHD var, og pappa visste ikke hvordan han skulle forklare det. Det er viktig at folk kjenner til alle de ulike utfordringene de funksjonshemmede kan ha. I landet mitt har det vært kultur for å se på funksjonshemming som et problem. Vi var et land av krigere. Vi var vikinger, og svake mennesker ble ikke akseptert av samfunnet, og noen ganger ble de drept. Denne typen kultur finnes fremdeles i landet mitt (Dagur).

Inkludering i samfunnet generelt er fortsatt vanskelig. Det kan for eksempel være farlig for oss å gå over gaten siden trafikklysene ikke er tilpasset for mennesker med synshemming (Carlo and Melania).

Andre barn setter merkelapp på barn som følger et spesialprogram. Problemer relatert til inkluderende opplæring er forbundet med andre sosiale problemer (Ingre).

Mobbing er et problem på ordinære skoler, det samme gjelder mangel på aksept (Leanne).

De sosiale holdningene til inkluderende opplæring er blitt bedre, men dette er fremdeles ikke en hovedprioritet (Jonas).

Det er en utfordring å forstå enhver persons problemer. Skolene og personalet må forstå elevenes vansker og gi dem den nødvendige tilretteleggingen for at de skal kunne gjøre det bra. Vi må komme så langt at det ikke er noen forskjell på måten mennesker behandles på, og at ingen diskrimineres, men bare møter forståelse (Sam, Charlotte, Jere).

Lærere og foreldre må vite hvordan man bruker teknisk støtte på skolen og hjemme. Vi trenger mer støttemateriell (Elmo, Kanivar, Fé, Aure).

Inkluderende opplæring kan skape nye hindringer som må håndteres, for eksempel: lærernes holdninger (Wessel); hindringer for læring og sosiale hindringer (Bethany); betydningen av sosiale forhold og press fra foreldre (Triin); mobbing (Sophie); elevenes sosiale bakgrunn og mulighetene for læring utenfor skolen (Gemma); offentlige tjenester som transport (Francesco).

Lærerutdanning er uhyre viktig (Sophie). Lærerutdanningen inneholder ikke nok og relevant informasjon om inkludering. Elever med spesielle behov har allerede problemer, noe ganger får de flere problemer hvis de får mer støtte (Wessel). Iblant er ikke lærerne interessert i å lære om spesielle behov (Méryem).

Myndighetene betaler lærerne for arbeidet de gjør, og de får betalt for å "være lærer", men de er ikke interessert i å "gjøre enda mer". De fleste lærerne bryr seg derfor ikke om å lære om behov for tilpasset opplæring / spesialundervisning (Laima).

Lærerne må bruke samme tilnærming (Elin).

Det kan hende lærerne bekymrer seg over at de gir for mye oppmerksomhet til elever med funksjonshemming (Robert). I en klasse med få elever med funksjonshemming bør ikke læreren gi for mye oppmerksomhet til elever med funksjonshemming. Lærerne må finne en balanse mellom å støtte elever med og uten funksjonshemming (Daniel).

I landet mitt hjelper folk for mye (Kamilla).

Vi har ikke assistenter på universitetsnivå. Vi må også få slutt på diskriminering og mobbing. Noen elever vet hva funksjonshemming er, men de erter meg likevel fordi jeg har ADHD (Maria).

Vi føler alltid at vi må be om hjelp. Du får ingenting automatisk. Du må gjennom en lang prosess før du får det du har behov for (Pauline).

Lærerne bør snakke til elevene om funksjonshemming. Elevene på ordinære skoler vet ikke hva de kan gjøre for å hjelpe og gi støtte (Áron). Bevissthet om funksjonshemming bør inngå i læreplanen (Katrina).

To eller flere lærere (assistenter) i en inkluderende klasse må arbeide som en gruppe. Dette er en ekstra ferdighet disse lærerne bør tilegne seg gjennom opplæring. Lærerne bør få støtte fra spesialister til å finne ut hvor mye ekstra tid de bør bruke på elever med funksjonshemming (Philipp).

Statlige nedskjæringer påvirker allerede en del støtteordninger – for eksempel mister støttepersonell jobben. Pengene går til skolene, men det fungerer ikke bra, siden ordinære lærere da må gi støtten, og de vet ikke hvordan de skal gjøre det (Wessel).

Ulike fagpersoner må samarbeide. Den nye generasjonen lærere har en utdanning som gjør dem bedre rustet til å forstå elever med funksjonshemming og gjøre klassene bedre – vi går i riktig retning. Loven er bra, men lærerne må ha kunnskap om og forståelse av synshemming og annen funksjonshemming. Det må brukes flere tekniske hjelpemidler for å sikre at elever med funksjonshemming får tilgjengelig informasjon (François). Fysisk tilgang til bygninger er viktig (heis, dører som åpnes automatisk, brytere som er enkle å bruke, osv.) (Thomas). Vi må få mer tid på prøver (Łukasz). Det trengs interne støttesystemer for elever med funksjonshemming. Ekstern støtte kan gjøre at de føler seg annerledes og isolert (Mei Lan). Elever med dårlig syn må få flere e-bøker og lydbøker (Łukasz, Áron).

Den største utfordringen er folks holdninger og kunnskap – det er som å leve på et mørkt sted (Triin). Det er en utfordring hele tiden å måtte forklare hva du trenger – det er vanskelig å få andre til å forstå hva som er dine begrensninger. Det er svært vanskelig når du må gjøre det på nytt og på nytt. Det er ofte for lite sosial kontakt mellom elever med og uten funksjonshemming (Barbara).

Samfunnet vil ikke akseptere mennesker med enkelte vansker, men sosial aksept er helt nødvendig (Robert). Vi må fjerne stigmaet rundt funksjonshemming. I vårt ungdomsparlament har vi hatt opplæring om blant annet epilepsi, og hva vi kan gjøre for å hjelpe. I ordinære miljøer må elever med funksjonshemming forklare sine problemer igjen og igjen til nye lærere og medelever. Vi trenger kontinuitet i vurderingsinformasjonen, og det må tas hensyn til elevenes følelser (Keenan).

Folk vet ikke alltid hvordan de skal kommunisere på en effektiv måte eller på ulike måter (Tomáš). Hvis medelevene ikke oppfører seg bra, er det negativt for alle (Lucie). Enkle ting kan være en kamp hele

tiden (Bethany). Kommunikasjon er viktig – noen har dårlige vaner – vi må kunne snakke om alt. Det er ikke alle blinde som har de samme problemene – det er svært sammensatt (Sára).

På veien mot inkluderende opplæring bør det tas mer hensyn til psykologiske forhold enn praktiske ting. Aspergers syndrom er en "skjult" funksjonshemming, og det må vi minne folk på om – de har lett for bare å gå ut fra antakelser. Opplæringen må legges opp etter elevenes behov – små grupper er også gunstig for elever med Asperger. I inkluderende opplæring er det vanskeligere å få kunnskap og erfaring med en bestemt type funksjonshemming enn på spesialskoler for elever med samme type funksjonshemming. Selv fagpersoner har ikke alltid den nødvendige kunnskapen og spør "hvilke problemer har du?" Vi er alle individer – min autistiske tenkemåte er en del av den jeg er (Daniel).

Alle har ulik oppfatning av inkluderende opplæring. Det finnes ingen felles definisjon av inkluderende opplæring, og det er en utfordring. Vi må øke bevisstheten om funksjonshemming – vi kommer oss ikke videre før alle har bevissthet om funksjonshemming (Katrina).

Kommentarer og forslag

De unge delegatene ble også bedt om å komme med generelle kommentarer og forslag. Her er de:

Mangfold er positivt. Det er viktig å forberede mennesker så tidlig som mulig, å arbeide med barna for å skape en bedre generasjon (Dagur).

Elevene må ikke gjøres motløse på noen måte (Robert). Det er viktig å tro på seg selv (James). Det er viktig at lærerne tror på meg (Efstathios). Lærerne må fokusere mer på hva elevene kan gjøre i stedet for hva de ikke kan gjøre. Folk må se bak funksjonshemmingen. Jeg er hørselshemmet – det er ikke meg, bare ørene. Det er en forskjell mellom meg og hørselshemmingen. Lærerne må ha kunnskap om funksjonshemming. Vi må gjøre flere aktiviteter sammen – utenfor skolen, på fritiden, sportsaktiviteter, osv. – for å ha det gøy (Elin).

Det er for få muligheter til å være i frivillige grupper, eller til å delta i sosiale aktiviteter etter skoletid. Det finnes et liv etter skolen (Arvydas).

Vi må forberedes på fremtiden. På skolen vet lærerne hvem elevene med funksjonshemming er. I den "virkelige verden" må folk ta vare på mennesker med spesielle behov (Melanie). Mennesker med funksjonshemming må lære hvordan de skal oppføre seg i samfunnet (Marie).

Lærerne må være åpne for å forstå hva elevene vil, og hvordan de skal støtte dem (Nana-Marie). Du kan være god i et fag og dårlig i et annet, men kriterier bør ikke hindre deg i å kunne studere bestemte emner (Daniel).

Lærerne må gjøre det så enkelt som mulig for alle å lære etter de samme standardene. Elever med funksjonshemming må involveres i beslutninger. De er jo hovedpersonene i beslutninger som angår dem selv (Keenan). Alle må være involvert, uansett om de annerledes eller ikke – vi er alle den vi er (Katrina).

Vi må se på personen – ikke funksjonshemmingen – og gjøre alt vi kan for å gjøre ting bedre (Asgerdur).

Elever med funksjonshemming må få bestemme selv, og de må få mulighet til å delta i spørsmål som har med utdanningen deres å gjøre. De må ha rett til å si sin mening om ting som angår utdanningen (Klara). Vi har rett til å bestemme selv (Wessel).

Elever som skal få støtte, bør være med i gruppen som rekrutterer nytt støttepersonell. De bør delta i den generelle

beslutningstakingen. De bør ha inspirerende rollemodeller med funksjonshemming (Sam, Charlotte, Jere).

Vi må få skoler uten hindringer. Alle kan ha nytte av inkluderende opplæring, også elever uten funksjonshemming (Elmo, Kanivar, Aure, Fé). Vi må endre de andre elevenes holdninger til funksjonshemming (Emile).

Inkluderende opplæring er en god idé – starten på en ny verden (Lucie).

Avslutningsvis var det en rekke synspunkter som mange av delegatene hadde felles, for eksempel:

- Når det gjelder inkluderende klasser, forventer de unge delegatene at lærerne og de "andre" elevene gjør en større innsats for å forstå og inkludere elever med funksjonshemming.
- De unge delegatene anerkjente at det er viktig å redusere antallet elever, eller å ha små klasser og å fremme universell utforming i bygninger og andre fasiliteter i samfunnet.
- Det er viktig å kunne få støtte uten at man må kjempe for det.
- Det bør fokuseres mer på individuelle behov og holdninger i opplæring for medelever.
- Inkluderende opplæring gjennomføres ulikt i landene, og også innenfor samme land.

I konklusjonen må vi trekke frem kvaliteten, åpenheten og dybden som kjennetegnet diskusjonene. Elevene hadde modne meninger, og det var tydelig at de ønsket å bidra til å realisere det som inkluderende opplæring egentlig handler om: likeverdig tilgang til utdanning, god utdanning til alle og respekt for forskjeller.

Gruppenes diskusjoner er gjengitt i sin helhet på EAs nettsted: <http://www.european-agency.org/agency-projects/european-hearing-2011/results-files>

VI SER TILBAKE OG FREMOVER

Nå i 2012 virker det på sin plass å reflektere over synspunktene vi har fått fra de unge delegatene siden den første høringen i 2003. På de tre høringene har det deltatt totalt 238 unge mennesker som alle ble invitert til å komme med kommentarer og forslag om inkluderende opplæring. Formålet med alle de tre høringene har vært å lytte til de unges synspunkter for bedre å forstå hvordan inkluderende opplæring gjennomføres i praksis fra sluttbrukerens perspektiv.

De unges synspunkter på inkluderende opplæring må ikke regnes som mindre relevante enn meningene kvalifiserte fagpersoner eller akademikere gir uttrykk for. Resultatet av de tre høringene viser tydelig at unge på en enkel og kortfattet måte kan gi uttrykk for de samme observasjonene som eksperter har gjort på dette området.

Meningen med dette dokumentet er ikke å gi en longitudinell analyse av utviklingen siden 2003. Ulike unge mennesker er blitt nominert til hver høring, ulike utdanningsnivåer har vært representert, og unge mennesker uten spesielle behov eller funksjonshemming var med for første gang i 2011. Det viktigste her er å understreke likheten og forskjellene mellom kommentarene og problemstillingene de unge har gitt uttrykk for siden 2003, samt å fremheve de viktigste forslagene i de tre høringene.

Opp gjennom årene har de unge sagt at de er fornøyde med utdanningen generelt, uansett om de går på ordinære skoler eller spesialskoler. Alle har påpekt at det er viktig å få god utdanning og opplæring, og de har understreket at utdanningen spiller en viktig rolle for at de skal finne seg en jobb, utvide og styrke sosiale forhold og forberede dem generelt på fremtiden.

Alle de unge har vært for inkluderende opplæring. Enkelte har hatt negative opplevelser, men til tross for dette har de understreket at inkluderende opplæring er bra for alle elevene. Spesielt deltakerne i 2011 forklarte grundig hva inkluderende opplæring burde være, hva det betyr for dem, og hvilke fordeler det kan gi alle. Unge uten spesielle behov eller funksjonshemming kunne også fortelle om hvordan inkluderende opplæring er en berikende opplevelse, siden det gjør at man blir mindre fordomsfulle og fjerner stereotype oppfatninger.

De fleste deltakerne har vært fra ordinære miljøer, og de anerkjenner at inkluderende opplæring gjennomføres på forskjellig måte i de ulike landene og innenfor samme land. De anerkjenner også at ting kan bli bedre på enkelte områder. De mener likevel at inkluderende opplæring er en rettighet. Denne rettigheten innebærer å ha likeverdig tilgang til utdanningsmuligheter, å få nødvendig tilrettelegging for å få mest mulig ut av utdanningsmulighetene og å bli behandlet med respekt.

Retten til inkluderende opplæring innebærer også at elevene må inkluderes i beslutningstaking og få bestemme selv over fremtidig utdanning. I alle de tre høringene har faktisk de unge gitt klart uttrykk for at de ønsker å medvirke fullt ut i alle beslutninger som angår dem.

I 2003 understreket deltakerne dette da de fortalte at de ikke så for seg en fremtid der de var hjemme uten en jobb. Dette ga elevene uttrykk for i 2007 også da de fortalte at de ønsket å være så uavhengige som mulig. I 2011 la de unge delegatene vekt på at en av hovedfordelene med inkluderende opplæring er at de får en god utdanning som forbereder dem på å bli selvstendige.

For unge mennesker er inkluderende opplæring en hyllest til mangfold, og det er ikke bare noe som angår skolen, men også samfunnet generelt. Det kan bare oppnås når vi har lykket med å fjerne hindringer og endre holdninger. Med hensyn til dette fortsetter de unge å fremheve to bestemte områder som vedvarende utfordringer – tilgang og lærernes holdninger og ekspertise.

Tilgang gjelder ikke bare fysisk tilgang til bygninger, men også at elevene får den nødvendige og tilgjengelige tekniske støtten og effektiv, lett tilgjengelig pedagogisk støtte.

Deltakerne nevnte også at lærerne ikke alltid er klar over, eller ikke tar hensyn til, at elevene har spesielle behov eller at de har ulike spesielle behov. Lærerne har ikke den nødvendige ekspertisen, og de fokuserer altfor ofte på elevenes svakheter i stedet for deres styrke.

Til tross for disse kommentarene er ikke elevene negativt innstilt til lærerne. De ønsker seg i stedet en ny type lærer: en lærer som er godt forberedt og føler seg komfortabel med å jobbe i et inkluderende utdanningssystem.

I lys av disse utfordringene kom deltakerne i 2011-høringen med konkrete og praktiske forslag til hvordan man kan forbedre

inkluderende opplæring på skolen og i klasserommet. De ba beslutningstakere om å sørge for at alle skoler har fysisk tilgjengelighet og nok ressurser og støtte. Her inngår også bruk av støttepersonell i klasserommet som kan ivareta alle elevenes behov.

De pekte på fordelene med små klasser og individuelle læringsprogrammer, og at det er viktig å ha velutstyrte rom der elevene kan hvile eller få ekstra hjelp ved behov. De fremhevet også at det er behov for tilpassede eksamener (for eksempel å gi elevene ekstra tid), samt at det bør være mulig å forlenge studiet med ett år, slik at alle elevene kan nå det samme nivået uten at noen av dem må få ekstra støtte. Her understreket de at samme nivå betyr å oppnå de samme kvalifikasjonene.

Det er ingen tvil om at de tre høringene er nyttige for de unge som deltar – elevene har siden 2003 gitt tilbakemeldinger som bekrefter dette. Fordelen omfatter ikke bare de unge delegatene, men også skolene, lærerne og elevene som er med i de forberedende diskusjonene. De mange resultatene av høringen i 2011 viser tydelig denne innvirkningen. De unge og fagpersonene har satt i gang ulike aktiviteter etter høringen, de har for eksempel skrevet artikler i magasiner og aviser og brukt og lagd e-verktøy som Facebook- og Twitter-sider og egne nettsteder på skolenes nettsider.

EA vil sørge for at så mange som mulig får tilgang til denne rapporten, og vi skal ikke glemme forslagene og anmodningene fra alle de unge delegatene.

Sammen med delegatene, deres familier, fagpersoner og beslutningstakere vil EA arbeide for å sikre at alle elever får en god utdanning uten hindringer, der alle er forskjellige og respekteres, og der – med de unge delegatenes egne ord – *vi er alle ulike farger, men sammen kan vi lage en regnbue.*

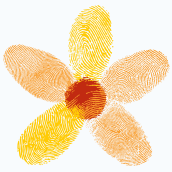

DE UNGE DELEGATENE I HØRINGEN I EUROPAPARLAMENTET I 2011

Nedenfor finner du navnet på de 88 unge delegatene som deltok i høringen i Europaparlamentet i 2011:

Aure AFLALO	Keenan ALEXANDER
Carlo ANDERHALDEN	Maria BARANDUN
Efstathios BEKYRAS	Méryem BELGHAZI
John BENNINGTON	Markos BOTSOS
Robert BOYLE	Elin Johanna BRANDT KORALL
Pauline BRASSEUR	Chiara BRIZZOLARI
Wessel BROEKHUIS	Maria BUGEJA
Claudia BURATTINI	Fabian CAMARA ALCAIDE
Jens CAMILLERI	Tomáš ČERNÝ
Alexandra CHRONOPOULOU	Rolands CINIS
Leanne Alice COLE	Nana-Marie DALE REICHEL
Charlotte DARBY	Yohana Angelica DEL PINTO
Honoré D'ESTIENNE D'ORVES	Samantha DRYDEN-SILLARS
Wacław DZIĘCIOŁ	Klara Linnea Astrid ELFSTEN
Zsófia FAZEKAS	João FONSECA
Barbara GEHER	Sára GERGELY
Josette GRAÇA SILVA	Melania GROTTI
Kanivar GÜLER	Andreani HADJISTERKOTI
Sophie Bethan HANNAWAY	Asgerdur HEIMISDÓTTIR
Lucie HRDINOVÁ	Ingre IMALA
Jakub JARMUŁA	Diogo JESUS NETO
Dagur JÓHANNSSON	Þórdur JÓNSSON
Domen KAISER	Dean KELLY
Orlando KROHN	Thomas KROYER

Joži KUMPREJ	Robert LÄTT
Mei LAN NG	Marie LAURITZEN
Artūras LAURYNAS	François LE BEL
Laima LIEPINA	Fé LINDEN
Rebeca LÓPEZ RUANO	Nika LUŠNIC
Mathias MACHIELSEN	Gemma MACKINTOSH
Jere Nicholas MAHLAKAARTO	Emile MAINKA
Tuomas Kimmo Johannes MANNI	Daniel MARTIN
James MARTIN	Simon MCDOUGALL
Stefanos MELAS	Audrey MESUREUR
Sofie MONGGAARD CHRISTENSEN	Jonas NENORTAS
Michalis NICOLAOU	Melanie NIELSEN
Áron ÓCSVÁRI	Elmo PESIN
Triin PUUSEPP	Pedro ROMERO JIMÉNEZ
Zineb SAOUI	Daniel Alexander SCHOUTEN
Francesco SCICLUNA	Edgars ŠENINŠ
Łukasz ŚMIETANA	Kamilla SØLYST BJØLSETH
Bethany STALEY	Philipp STEINBERGER
Katrina THOMSON	Lise TØRLEN
Mirjam WOLFF	Arvydas ZAGARAS

NO

I november 2011 arrangerte European Agency for Development in Special Needs Education (EA) en høring i Europaparlamentet i Brussel. EAs medlemsland nominerte 88 unge mennesker – både med og uten funksjonshemming og/eller behov for tilpasset opplæring / spesialundervisning – fra ungdomstrinnet, videregående opplæring og yrkesopplæringen for å diskutere hva inkluderende opplæring betyr for dem.

Formålet med høringen var at arrangørene og deltakerne skulle lytte til de unge menneskene og se nærmere på fremgangen og utviklingen som har skjedd innenfor inkluderende opplæring i de respektive landene siden 2007. Elevene har viktig informasjon om gjennomføring, fordeler og ulemper med inkluderende opplæring, ettersom de alle er involvert i det inkluderende er. Når vi ser hvor ofte inkludering ble nevnt i diskusjonene, forstår vi at dette er et viktig tema for alle de unge.

European Agency for Development in Special Needs Education

